

INDEX

VOLUMINIS SECUNDI.

LIBER QUINTUS.

METAPHYSICA SPECIALIS.

METAPHYSICÆ SPECIALIS PARS PRIMA.

COSMOLOGIA.

NOMEN, DEFINITIO ET DIVISIO COSMOLOGIÆ.

Pags.

CAPUT I. De Mundo in genere.	6
Art. I. De distinctione mundi a Deo.	ibid.
27. § I. Notiones præviæ ac opiniones philosophorum.—Quid pantheismi nomine significetur.—Origo generalis pantheismi.—Pantheismus emanatista, pantheismus realisticus, et pantheismus idealistarum.—Pantheismus Per sarum. — Stoicorum. — Neoplatonicorum. — Cousin. — Pantheismus Spinozæ.—Theoria Cousin qua ex parte pantheismo realistæ accedit.—Pantheismo idealistæ ex toto vel ex parte adhærent Boudhistarum schola.—Plotinus. — Pantheismus Fichte.—Theoria Schelling. — Hegel.—Præcipua corollaria pantheismi.	ibid.
28. § II. De pantheismo hegeliano.—Exponitur systema pantheisticum Hegel quoad præcipua capita.—Qua ratione constituitur et existat vita Dei juxta Hegel.—Quid sit creatio juxta ejusdem systema.—Hegelianum systema scepticismum quoque et nihilismum involvit.—Moralem ordinem penitus subvertit.—Ejusdem consecraria practica.	17
29. § III. De pantheismo quoad identificationem substantiæ divinæ et mundanæ.—Principium fundamentale pan-	

- theismi.—Thesis 1.^a—*Absurda est identitas substantialis Dei et mundi, quam tueri solet pantheismus.*—Thesis 2.^a—*Absurdus est quoque pantheismus, prout a recentioribus sub varia forma proponitur.*—Phantheismus Spinozæ.—Idealismus Fichte.—Pantheismus objectivus Schelling.—Scholium circa pantheismum quorundam recentiorum.—Solvuntur objectiones. 24
- Art. II. De origine mundi. 33
30. § I De notione creationis.—Doctrina D. Thomæ circa creationem.—Discrimen inter creationem et alias actiones.—Gradus fundamentales entium creatorum.—Omnia primo incipiunt per creationem.—Proponitur et declaratur definitio creationis.—Creatio est actio ita propria Dei, ut nulli creaturæ conveniat.—Proprius effectus creationis, qua talis, est *esse simpliciter*.—Creatione producitur tota rei substantia.—Creandi vis nulli creaturæ potest communicari.—Idea christiana creationis nihil commune habet cum idea creationis, quam modernus eclectismus docet.—Rejicitur opinio Cousin circa necessitatem creationis.—Quid sentiendum circa cognoscibilitatem creationis viribus rationis humanæ. ibid.
31. § II. De mundi origine per creationem.—Veterum philosophorum opiniones quoad mundi originem.—Thesis 1.^a—*Mundus originem ducere non potuit ex materia non facta et a se existente.*—Thesis 2.^a—*Nec minus absurdum est dicere, mundum ex Dei substantia emanavisse.*—Thesis 3.^a—*Mundus per solam creationem ex nihilo ab omnipotenti Deo perfectam oriri potuit.*—Corollaria.—Scholium circa creationem mundi ex tempore et cum tempore.—Solvuntur objectiones. 39
- CAPUT II. De principiis primis corporum. 46
32. Art. I. Exponuntur præcipua philosophorum systemata circa prima principia corporum.—Systema atomisticum.—Systema dynamicum.—Opinio Leibnitz.—Sententia Kant.—Theoria Boscowich.—Systema atomistico-dynamicum.—Systema scholasticum, seu materiæ et formæ.—Notio et existentia mutationis substantialis in rebus creatis.—Subjectum hujus mutationis atque ejusdem conditiones.—Descriptio hujus subjecti mutationis substantialis, seu *materiæ primæ*, ut ajebant Scholastici.—Præfata materia prima nullam formam substantialem ex se habet.—Dici potest *homogenea* negative.—Qua ratione et quo sensu *privatio* dicebatur principium corporum apud veteres.—Necessitas formæ substantialis pro mu-

- tatione substantiali corporum concipienda.—Notio et conditiones formæ substantialis.—Descriptio ejusdem.—Forma substantialis dat *esse simpliciter* seu primum.—Non producitur per creationem sed per eductionem ex potentia materiæ.—Quid sit formam educere ex potentia materiæ.—Forma substantialis dicitur *actus primus materiæ* triplici præsertim ratione.—Quid intelligatur nomine *compositi substantialis*.—Quid sibi velit Scholasticorum effatum: *esse compositi substantialis est unum simpliciter*. 45
33. Art. II. Expenduntur tria priora aystemata.—Thesis 1.^a—*Systema atomisticum insufficiens est ac ineptum ad explicanda prima principia essentialia corporum.*—Thesis 2.^a—*Rejiciendus quoque Dynamismus ut insufficiens pro explicanda corporum essentiali constitutione.*—Thesis 3.^a—*Rejicere quoque oportet ut insufficiens systema atomistico-dynamicum.*—Scholium circa chemicorum sententiam de re hac. 54
34. Art. III. Expenditur systema scholasticum.—Thesis 1.^a—*Scholasticum systema, prout supra expositum est, rationabilius præ ceteris explicat corporum prima principia et essentialia constitutionem.*—Thesis 2.^a—*Admittenda est in corporibus substantialis generatio.*—Quid intelligatur nomine generationis substantialis. Existentia generationis substantialis necessarium obtinet nexum cum existentia novæ substantiæ.—Corollaria notanda quoad diversos terminos generationis substantialis.—Corruptio substantialis.—Scholium erga utilitatem cognoscendi systema scholasticum circa prima corporum principia.—Solvuntur objectiones. 57
35. CAPUT III. De præcipuis corporum affectionibus. 74
- Art. I. De quantitate seu extensione.—Prædicata insigniora quæ substantiæ competunt ratione quantitatis.—Quantitas non constituit essentiam substantiæ corporeæ.—Materia prima ratio et radix extensionis.—Thesis.—*Distributio in partes integrantes, seu positio unius partis extra aliam essentiam quantitatis constituit.*—Distributio in partes actuales substantiæ congruit ratione quantitatis.—Totum quantitativum discriminatur a toto substantiali.—Corporum impenetrabilitas impediri potest virtute divina.—Exponitur summamim modus quo Christi Corpus in Eucharistia existit.—Assignatur ratio prædictorum.—Scholium circa divisibilitatem materiæ.—Solvuntur objectiones. ibid.

36. Art. II. De motu.—Sententia veterum Scholasticorum circa objectum Physicæ.—Nomen *natura* multiplices ac diversas significationes obtinet.—*Natura* prout est principium motus.—Triplex significatum vel acceptio motus.—Refellitur opinio Cartesii et cartesianorum circa motum.—Motus est accidens ab essentia corporis realiter distinctum.—Corpus non potest in aliud corpus agere nisi eidem mediate vel immediate jungatur.—Effatum Scholasticorum: *movens et motum oportet esse simul*.—Terminus a quo et terminus ad quem motus. 80
37. Art. III. De tempore.—Notio durationis.—Quid circa distinctionem durationis a re durante.—Triplex genus entis quoad permanentiam in esse.—Æternitas, ævum, tempus, ipsorumque notio.—Definitio temporis, atque ejusdem declaratio.—Tempus non distinguitur realiter a motu.—Nihil temporis præsens existit nisi indivisibile instans, nec ullum datur tempus proprie præsens.—Corollaria. 83
38. Art. IV. De spatio.—Spatium non ipsa Dei immensitas.—Spatia quæ concipiuntur sive extra mundum, sive in loco actualis mundi antequam produceretur, nullam realitatem habent.—Spatium nec est substantia nec ens incorporeum dimensionibus spacialibus præditum.—Spatium in seipso identificatur cum dimensionibus corporum.—Spatium *particulare*, spatium *universale*, spatium *infinitum*, spatium *imaginarium*.—Spatium, si *formaliter* accipitur, nihil reale est. 88
39. CAPUT. IV. De legibus naturæ ipsarumque derogatione. 92
- Art. I. De notione et existentia legum naturæ.—Quid intelligatur naturæ nomine.—Lex naturæ.—Ordo naturæ.—Cursus naturæ.—Thesis.—*Existunt legis naturæ, ad quarum normam substantiæ creatæ constantiter operantur*. ibid.
40. Art. II. De derogatione legum naturæ seu possibilitate miraculi.—Quinam dicantur effectus naturales.—Theoria D. Thomæ circa naturam et causam miraculi.—In quo convenient, et discriminantur *miraculum* et *effectus mirabilis*.—Non sufficit ad rationem miraculi, quod hujus causa sit utcumque homini ignota vel occulta.—Requiritur ad rationem miraculi, quod effectus producat in solita ratione.—Definitio miraculi.—Observatio circa effectum *miraculosum*.—Triplex genus miraculorum, sive miracula quoad *substantiam*, miracula quoad *subjectum*, miracula quoad *modum*.—Collatio inter præfata miracula in seipsa, et quoad nos spectata.—Quid sentiendum de

- existentia miraculi, dum spectatur in communi, vel in particulari casu.—Thesis.—*Miracula sunt possible*.—Solvuntur objectiones. 94
41. Art. III. De magnetismo animali seu mesmerismo. 106
- § I. Notio, divisio ac phænomena magnetismi animalis.—Quid magnetismi nomine intelligatur.—Magnetismus *vulgaris*.—Magnetismus *transcendentalis*.—Magnetismus *hypnoticus*.—Magnetismi varia phænomena.—Phænomena mechanica.—Phænomena physiologica.—Phænomena cognoscitiva.—Phænomena *transcendentalia*.—Quid nomine *medii* in phænomenis magneticis. ibid.
- § II. Sententiæ pro explicandis phænomenis magnetismi animalis.—Theoria negationis phænomenorum.—Theoria fluidorum.—Theoria imaginationis.—Theoria animæ sive *animismus*.—Spiritismus et spiritualismus. 111
42. § III. Judicium de præfatis sententiis, atque de vera phænomenorum magnetismi origine et causa.—Rejicitur theoria negationis.—Oppugnatur theoria fluidorum.—Quid sentiendum de theoria imaginationis.—Refellitur theoria spirituum, quatenus includit *spiritismum*.—Quid sentiendum de theoria *spiritualismi*.—Exponitur summatim nostra sententia circa existentiam, naturam et causas phænomenorum magnetismi.—Praxis magnetismi illicita, ut plurimum, est habenda.—Scholium circa necessitatem et rationem procedendi in discussione magnetismi, atque circa ejusdem pericula. 114
43. CAPUT. V. De corporibus vita præditis. 120 *generatio spiritus, a Eva*
- Art. I. De vitæ notione et gradibus.—Distinctio viventium a non viventibus.—Ratio seu notio communis vitæ.—Definitio vitæ ejusque declaratio.—Conditiones quatuor quæ ad vitam requiruntur.—Gradus vitæ: finis, forma et executio operationis vitalis.—Vita vegetativa, sensitiva et intellectiva.—Quatenus constituunt tres gradus fundamentales vitæ.—Corollaria. ibid.
44. Art. II. De vitæ principio.—Assignare oportet rationem sufficientem discriminis viventium a non viventibus, simulque primum aliquod principium functionum vitalium, quod idcirco *principium vitale* aut *anima* appellatur.—Scholasticorum opiniones variæ circa naturam principii vitalis.—Recentiorum opiniones: Jatrothematici.—Jatrochimici.—Vitalistæ.—Antivitalistæ.—Materialistæ.—Thesis 1.^a—*Principium vitale est aliquod essenziale viventibus*.—Thesis 2.^a—*Principium vitale a viribus physicis et chemicis discriminatur, usdemque su-*

perius existit.—Thesis 3.^a—*Principium vitale in viventibus est ipsa viventis forma substantialis.*—Thesis 4.^a—*In quolibet vivente non est nisi unicum vitale principium.*—Corollaria. 124

45
Art. III. De viventibus vegetalibus.—Quid sit vegetalium vita essentialiter spectata.—Definitio principii vitalis plantarum, atque hujus definitionis declaratio.—Triplex vegetalium potentia seu facultas, nempe, potentia nutritiva, augmentativa et generativa.—Quid sentiendum de opinione recentiorum physiologorum, qui duas tantummodo potentias vegetalibus assignant.—Vegetalium præcipuæ functiones: Absortio.—Circulatio.—Digestio.—Respiratio.—Exhalatio.—Assimilatio.—Productio florum.—Fæcundatio.—Germinatio.—Compositio.—Discrimen ab animalibus.—Plantæ carent facultate sentiendi.—Finis proximus et finis mediatus plantarum.—Rejicitur existentia viventium vegeto-animalium. 131

46
Art. IV. De anima brutorum.—Difficultas quæstionis et varietas opinionum.—Præter substantias completas admittere oportet substantias incompletas sive corporeas sive spirituales.—Entitas substantialis subsistens et non subsistens.—Thesis 1.^a—*Bruta animantia intellectu et voluntate proprie dicta seu libera, carent.*—Thesis 2.^a—*Prorsus rejicienda est opinio que statuit brutorum animam non nisi intellectu et voluntate a rationali differre.*—Solvuntur objectiones. 133

47
Art. V. De functionibus et potentiis vitalibus animalium.—Animalium sanguis hujusque circulatio.—Calor animalium.—Sensus communis in animalibus reperitur.—Reperitur quoque imaginatio.—Quid sit æstimativa in animalibus.—Memoria sensitiva.—Appetitus sensitivus prout in animalibus.—Facultas locomotiva. 144

LIBER SEXTUS.

THEODICEA.

48
CAPUT. I. De existentia Dei. 151

Art. I. De possibilitate ac necessitate demonstrationis existentia Dei.—Athei dogmatici, athei negativi et athei practici.—Philosophorum opiniones circa possibilitatem demonstrationis existentia Dei.—Quid Cartesius et on-

tologi circa necessitatem demonstrationis existentia Dei.—Thesis 1.^a—*Possibile est Dei existentiam demonstrare a posteriori seu per creaturas.*—Thesis 2.^a—*Dei existentia non est per se nota quoad nos ac proinde aliqua ratione demonstrari indiget.*—Solvuntur objectiones. 154

Art. II. De demonstratione existentia Dei.—Thesis.—*Existit Deus.*—Quid intelligatur nomine Dei.—Posse existere et actu existere identificantur in Deo.—Nulla limitatio esse potest in ente necessario.—Argumentum metaphysicum pro existentia Dei.—Argumentum physicum.—Argumentum morale.—Corollaria.—Solvuntur objectiones. 156

CAPUT. II. De essentia Dei. 164

49
Art. I. De ratione investigandi essentiam divinam.—Difficultas hujus quæstiones.—Ad essentiam Dei investigandam assurgimus via remotionis et via analogia.—Attributa divina diversis conceptibus nostri intellectus respondent.—A divina essentia atque etiam invicem distinguuntur distinctione rationis.—Duplex fundamentum hujus distinctionis.—Essentia Dei spectari potest tum physice tum metaphysice. ibid.

Art. II. In quo posita sit essentia Dei.—Thesis.—*Dei essentia metaphysice spectata constituitur per esse a se.*—Solvuntur objectiones. 166

CAPUT. III. De attributis Dei absolutis. 168

Art. I. De unitate et simplicitate Dei.—Deus ens necessarium, summe perfectum, et infinitum.—Unum affirmative et unum negative.—Errores circa Dei unitatem.—Thesis.—*Deus necessario unus seu unicus existit.*—Corollarium. ibid.

Art. II. De immutabilitate ac æternitate Dei.—Thesis 1.^a—*Deus est omnino immutabilis.*—Æternitas quadruplici sensu accipi potest.—Definitio æternitatis proprie acceptæ juxta Boetium, ejusdemque sensus.—Difficultas assurgendi ad veram ideam æternitatis.—Thesis 2.^a—*Deus est æternus æternitate, sive stricte, sive strictissime sumpta.*—Solvuntur objectiones.—Scholium circa diversa genera perfectionum, atque circa modum quo in Deo reperiuntur. 171

Art. III. De intellectu et voluntate Dei.—Deus intelligentia gaudet.—In Deo idem est esse in intelligere.—Gaudet quoque summa intelligibilitate.—Deus seipsum et alia cognoscit immediate per ipsam suam essentiam.—Intelligentia, objectum intellectum et species intelligibilis identificantur in Deo.—Objectum primum et adæquatam

- cognitionis in Deo est ipsa ejus essentia.—Corollaria.—
 Scientia visionis et scientia simplicis intelligentiæ.—
 Thesis.—*Futura contingentia et libera Deus certo novit; hæc tamen scientia seu præscientia, nec rerum contingentiam, nec hominis libertatem tollit.*—Solvuntur objectiones. 176
- Art. IV. De voluntate Dei.—Inest Deo vera voluntas.—
 Velle et esse identificantur in Deo.—Quamvis Deus suam bonitatem necessario velit, alia tamen a se libere vel necessitate tantum hypothetica vult.—Objectum primum divinæ voluntatis, atque objectum secundarium ejusdem.—Deus absoluta gaudet libertate quoad res finitas, ipsiusque libertas perfectior existit hominis libertate. 182
- CAPUT. IV. De attributis Dei relativis. 185
- Art. I. De omnipotentia et creatione.—Potentia passiva a Deo removenda, minime vero activa.—Posterior hæc summa et infinita in Deo reperitur.—Inest igitur Deo omnipotentia tum ex parte subjecti tum ex parte objecti.—Quædam quæ sunt possibilis absolute, a Deo produci nequeunt.—Possibilitas creationis necessarium nexum obtinet cum omnipotentia, existentia vero creationis nexum liberum.—Rerum creatio optime conciliatur cum existentia mali rebus creatis inhærentis.—Refellitur sententia Manichæorum circa existentiam summi mali quod sit principium malorum. ibid.
- Art. II. De Providentiâ Dei.—Quid providentiæ nomine intelligatur, atque ejusdem definitio.—Qua ratione in Deo existat ab æterno.—Thesis.—*Deus de omnibus ac singulis rebus providentiam gerit.*—Corollaria.—Solvuntur objectiones. 188
- Art. III. De influxu Dei in creaturas. 192
- § I. Prænotiones ac definitiones circa Dei influxum in res creatas.—Conservatio et influxus causæ primæ in secundas.—Conservatio positiva et conservatio negativa.—Deus res in esse conservat conservatione positiva.—Hæc conservatio identificatur cum actione creatrice ex parte Dei.—Opinio Durandi circa influxum mediatum.—Influxus immediatus perfici potest motione morali, motione physica et concursu simultaneo.—Qua ratione convenient et discriminantur præfate species influxus.—Motio physica præcedit naturæ ordine operationem causæ creatæ.—Deus immediate influit in res creatas per concursum simultaneum.—Quo sensu accipiendus hic influxus Dei per concursum simultaneum.—Thesis.—*Deus*

physice etiam præmoveret causas secundas ad operandum.—Corollaria.—Solvuntur objectiones. 192

LIBER SEPTIMUS.

ETHICA SIVE PHILOSOPHIA MORALIS.

- CAPUT PROEMIALE. De Ethica universim spectata. 204
- § I. De notione et existentia moralis scientiæ.—Definitio scientiæ moralis.—Duplex genus humanorum actuum.—Utilitas scientiæ moralis et conditio necessaria pro ipsius existentia.—Fatalistæ.—Pantheistæ.—Ethica est scientia practica. ibid.
- § II. De objecto et principiis Ethicæ.—Objectum attributionis scientiæ moralis.—Objectum materiale et formale ejusdem.—Prima principia hujus scientiæ.—Quid sentiendum de Ethica qua scientia, et quoad certitudinem. 206
- § III. Discrimen Ethicæ ab aliis.—Discrimen Ethicæ a morali christiana seu theologica quoad subjectum, quoad principia, quoad naturam et originem præceptorum.—Discriminatur quoque a prudentia.—Triplex ejusdem discrimen a lege seu *jure naturæ*. 207
- § IV. De Morali independenti. 209
- § V. Methodus et divisio Ethicæ.—Scientiæ moralis methodus simul est experimentalis, psychologica et rationalis.—Divisio Ethicæ apud veteres.—Ethica *universalis* seu generalis, et Ethica particularis seu *specialis*. 213

SECTIO PRIMA.

ETHICA GENERALIS.

- CAPUT I. De Ultimo Fine Actuum Humanorum. 215
- Art. I. De ultimo fine secundum se spectato.—Finis notio et definitio.—Qua ratione identificatur cum bono.—Finis in intentione atque in executione.—Præcipuæ finis divisiones.—Homo, dum deliberate agit, propter finem ultimum agit.—Thesis.—*Solus Deus, utpote bonum summum et infinitum, constituit objectivam beatitudinem hominis.*—Corollaria.—*Epicureismus, Utilitarismus et Philantropismus.*—Deus principium fundamentale et prima regula ordinis moralis.—Solvuntur objectiones. ibid.
- Art. II. Utrum beatitudo possit obtineri in hæc vita.—Bea-

titudo quoad statum et beatitudo quoad essentiam.—
Quinam tueantur possibilitatem beatitudinis in vita præ-
senti.—Thesis 1.^a—*Perfecta hominis felicitas seu beatitudo
obtineri nequit in vita præsentis.*—Thesis 2.^a—*Absur-
dum est hominis beatitudinem constituere in progressu
continuo aut indefinito generis humani.*—Thesis 3.^a—
*Beatitudo perfecta solum in altera vita potest obtineri; ast
imperfecta quædam in præsentis haberi potest.*—Scholium
circa beatitudinem essentialem, et Scholasticorum opi-
niones de re hac. 220

CAPUT II. De Moralitate Actuum Humanorum. 223

Art. I. De natura moralitatis.—Philosophorum pugna
circa naturam moralitatis.—Systema scholæ sensualis-
tæ.—Systema scholæ utilitariæ.—Systema sensibilitatis
moralis.—Systema scholæ positivæ.—Thesis 1.^a—*Im-
pium et absurdum est systema quod actionum huma-
narum moralitatem repetit ex ipsarum voluptate aut do-
lore.*—Thesis 2.^a—*Systema scholæ utilitariæ, sicut et
affectionis sensibilis, rejicienda sunt tamquam insufficien-
tia ad moralitatem explicandam.*—Thesis 3.^a—*Moralitas
non desumitur ex libera Dei voluntate.*—Thesis 4.^a—*Mo-
ralitas constituitur per ordinem seu relationem transcen-
dentalem actus ad objectum prout consentaneum ratio-
ni.*—Solvuntur objectiones. ibid.

Art. II. De speciebus et effectibus moralitatis.—Triplex spe-
cies moralitatis secundum se spectatæ.—Ex parte sub-
jecti seu in individuo, actus humanus deliberatus vel bo-
nitatem moralem, vel malitiam sibi vendicat.—Objectum
prout respicit ordinem moralem.—Qua ratione *finis* et
circumstantiæ actus humani moralitatem possunt deter-
minare, augere, vel imminuere.—*Imputabilitas moralis*
atque ipsius constitutio.—Quid nomine meriti et quænam
conditiones requirantur ad rationem meriti.—Meritum
hominis apud Deum nequit esse secundum strictam
æqualitatem justitiæ. 232

CAPUT III. De Conditione et Adjunctis Moralitatis. 234

Art. I. De conditione moralitatis, seu de libertate. ibid.

§ I. De natura libertatis.—Voluntas ut *natura*, et voluntas
ut *voluntas*.—Notio generica voluntatis.—Voluntas ut
natura, prior est quam voluntas ut *voluntas*.—Actus
utriusque.—Ratio ob quam voluntas hominis libere et
non necessario eligit bona particularia et finita.—Indif-
ferentia est de ratione libertatis.—Indifferentia *subjecti-
va* et *objectiva*.—Libertas *spontaneitatis* et libertas *arbi-*

trii.—Necessitas voluntatis quoad aliquem actum mini-
me opponitur libertati arbitrii ejusdem quoad alios
actus.—Libertas contradictionis, libertas contrarietatis,
et libertas specificationis.—Assignantur conditiones ne-
cessariæ pro actione vere libera, seu pro exercitio liber-
tatis.—Scholium circa originem seu radicem libertatis. 234

§ II. De existentia libertatis humanæ.—Thesis 1.^a—*Homo
vera gaudet libertate arbitrii qua excluditur necessitas
ad unum, et qua vere est dominus suorum actuum.*—
Thesis 2.^a—*Indifferentia seu libertas contrarietatis ad bo-
num et malum morale ad essentiam libertatis arbitrii non
spectat, sed potius ejus est navus et imperfectio.*—Sol-
vuntur objectiones. 241

Art. II. De adjunctis quæ voluntarium et libertatem vel
tollunt vel minuunt.—Notio voluntarii in genere.—Vo-
luntarium perfectum et voluntarium imperfectum.—Ne-
cessarium et liberum.—Formale et virtuale.—Positivum
et negativum.—Quid sit violentia et qua ratione influere
possit in actus voluntatis.—Conditiones ad metum grave-
m.—Voluntarium minuit sed non penitus tollit.—Igro-
rantia triplex: *antecedens*, *concomitans* et *consequens*.—
Qua ratione influant in libertatem et moralitatem actus
humani.—Concupiscentia seu passio *ex redundantia*, et
concupiscentia *ex electione*.—Utriusque relatio cum actu
humano.—Passio prout se habet vel antecedenter vel
consequenter ad actum voluntatis. 248

Art. III. De adjunctis quæ conditionem moralitatis seu li-
bertatem interius roborant.—*Quæres* 1.^o *Quænam sit
virtutis moralis notio.*—*Quæres* 2.^o *Undenam oriuntur et
generentur virtutes morales.*—*Quæres* 3.^o *Quodnam sit
subjectum virtutis moralis.*—*Quæres* 4.^o *Quotuplex sit
virtus moralis.*—Assignatur ratio divisionis virtutis mo-
ralis in quatuor cardinales.—Ratio seu fundamentum
hujus denominationis.—Qua ratione prudentia ceteris
virtutibus morabilis præstat.—Collatio inter reliquas
tres virtutes cardinales.—Medium rei et medium ratio-
nis.—Discrimen inter justitiam commutativam et distri-
butivam.—Virtutes morales in statu perfecto habitæ in-
vicem connectuntur. 252

Art. IV. De necessitate auxilii divini seu gratiæ.—Quid
requirat hominis perfecta moralitas.—Necessitas auxilii
specialis Dei seu gratiæ tam ex parte intellectus quam ex
parte voluntatis, atque etiam passionum appetitus sensiti-
vi.—Corollaria.—Scholium circa naturam hujus gratiæ. 253

- CAPUT IV. De Regulis Morum. 262
- Art. I. De regula proxima morum, seu conscientia.—Duplex regula voluntatis humanæ quoad mores, ratio humana et lex æterna.—Definitio seu notio conscientia.—Assignantur actus conscientia.—Undenam accipiat vim obligandi conscientia.—Relatio conscientia et legum humanarum cum lege æterna quoad vim obligandi. ibid.
- Art. II. De lege naturali. 264
- § I. De lege naturali in genere.—Notio et natura legis naturalis.—Ejusdem relatio cum lege æterna et cum ratione humana.—Legis naturalis existentia.—Præcepta legis naturalis, atque ipsorum divisio tum ex parte cognitionis, tum ex parte materia.—Discrimen legis naturalis a conscientia et a synderesi.—Proprietates ejusdem. ibid.
- § II. De unitate, evidentia et immutabilitate legis naturalis.—Thesis 1.^a—*Lex naturalis continet præceptum ali-quod primum respectu aliorum, illudque merito assignatur: Bonum est faciendum, et malum vitandum vel fugiendum.*—Thesis 2.^a—*Nequit dari ignorantia invincibilis legis naturalis quoad primaria præcepta in homine rationis compote: dari tamen potest quoad secundaria in circumstantiis extraordinariis: ast quoad præcepta quæ tertiaria appellavi, potest utique dari etiam in circumstantiis ordinariis.*—Lex naturalis gaudet immutabilitate non solum absoluta sed etiam omni-moda seu quoad omnia præcepta.—Solvuntur objectiones.—Scholium circa sanctionem legis naturalis. 268
- Art. III. De lege humana.—Definitio legis humanæ atque ejusdem declaratio.—Lex humana ex quadruplici capite potest dici injusta.—Necessitas et ratio legum humanarum.—Lex humana derivari potest a naturali vel per modum illationis, vel per modum determinationis.—Quænam sit materia propria legis humanæ.—Definitio juris gentium atque ejusdem declaratio.—Variæ divisiones legis humanæ.—Jus gentium discriminatur a lege humana et qua ratione.—Differt quoque a lege naturali quadruplici ex capite.—Leges humanæ habent vim obligandi in conscientia, dummodo justæ sint. 276

SECTIO SEGUNDA.

DEONTOLOGIA SEU ETHICA SPECIALIS.

- CAPUT I. De Officiis Hominis Erga Deum. 282
- Art. I. De Religione. ibid.
- § I. De Religione in genere spectata.—Notio religionis in genere.—Assignantur duo præcipua fundamenta religionis universim acceptæ.—Existit in homine naturalis religio, idque duplici sensu.—Religio fundamentum necessarium civilis societatis.—Improbatur praxis hodierna gubernantium quoad catholicam Religionem.—Religio naturalis deistarum et rationalistarum.—Necessitas et existentia religionis a Deo ipso homini revelatæ.—Utilitas necessitas revelationis divinae etiam quoad veritates naturales. ibid.
- § II. De officiis quæ ex religione in genere spectata enascuntur.—Primum officium hominis erga religionem est, *querere et vestigare quænam sit vera religio a Deo revelata.*—Secundum, *religionem veram semel agnitam animo complecti.*—Tertium, *veram Religionem non modo ore et mente, sed etiam voluntate et corde confiteri ad salutem.*—Quartum, *cultum non juxta hominis arbitrium sed juxta formam a Deo revelatam, divinitati tribuere.*—Quintum, *veram Religionem semel cognitam et amplexam, tueri, conservare et propagare.*—Corollaria 288
- Art. II. De cultu Deo exhibendo.—Thesis 1.^a *Homo Deum colere debet non modo cultu interno, sed etiam externo et publico.*—Thesis 2.^a—*Libertas cultuum seu religionis illicita est ex genere suo; nec proinde licet cooperari ad ejus introductionem in natione catholica.*—Sensus the-sis explicatur.—Corollaria.—Quid sentiendum de latitudinarismo.—Solvuntur objectiones. 290
- Art. III. De Christi Ecclesia prout est organum veræ religionis. 302
- § I. De Ecclesiæ constitutione et natura.—Christus Dominus institutor et fundator Ecclesiæ.—Visibilitas hujus Ecclesiæ.—Quare et quo sensu dicatur *una, sancta, catholica, apostolica.*—Forma Ecclesiæ est theocralia monarchica simul cum aristocratica et monarchica.—Finis Ecclesiæ quoad præsentem vitam.—Independentia Ecclesiæ a civili societate.—Perfectissimus ordo hierarchicus habetur in Ecclesia.—Christi Ecclesia gaudet vita propria

quæ ministerium doctrinale, ministerium sacerdotale et ministerium legale complectitur.—Christi Ecclesia est societas simul naturalis et supernaturalis. 302

§ II. De juribus Ecclesiæ, hominumque officiis ex eis emanantibus.—Ecclesia jus habet prædicandi Evangelium ubique terrarum.—Cui juri respondet ex parte hominum obligatio amplectendi fidem, et jus expugnandi eos qui prædicationem Evangelii violenter impediunt.—Ecclesia jus quoque habet condendi leges pro congrua fidelium gubernatione.—Cui juri respondet ex parte fidelium officium *obedientiæ*, et ex parte magistratum seu principum sæcularium officium *libertatis*, seu non impediendi ejusmodi legum promulgationem.—Jus divinum inest Ecclesiæ ad decernendum infallibiliter circa fidem et mores.—Ex quo enascuntur officia tum credendi ejusmodi veritates, tum, quoad principes et magistratus catholicos, cohibendi publicationem doctrinarum quæ catholicæ fidei adversentur.—Ecclesia jus habet invigilandi atque vocandi in examen doctrinam publicam.—Huic juri Ecclesiæ adversatur monopolium universitarium.—Jus quoque habet Ecclesia acquirendi et possidendi bona temporalia.—*Desamortizatio* est vera spoliatio qua Ecclesiæ jura læduntur.—Corollaria. 306

CAPUT II. De Officiis Hominis qua Socialis. 311

Art. I. De origine societatis civilis et supremæ potestatis ejus.—Societatis civilis alia origo *historica* alia *philosophica*.—Thesis 1.—*Origo societatis civilis repetenda est ex ipsa hominis natura*.—Corollaria.—Quid sentiendum de pacto sociali, Rousseau.—Thesis 2.—*Suprema potestas qua regitur civilis societas, originem ducit immediate ex jure humano, mediate vero ex jure divino, seu ex Deo auctore naturæ*.—Suprema potestas civilis duplex elementum includit.—Solvuntur objectiones.—Scholium circa theoriam *suffragii universalis*. ibid.

Art. II. De scopo et organismo societatis civilis. 321

§ I. De scopo civilis societatis.—Variæ philosophorum opiniones circa scopum societatis civilis.—Assignatur verus scopus ejusdem.—Conditiones prælati scopi.—Finis civilis societatis coalescit ex duobus elementis.—Perfectio *physica*, perfectio *intellectualis* et perfectio *moralis* hominum.—Undenam repetere oporteat veram civilizationem. ibid.

§ II. De organismo civilis societatis.—In quo positus sit organismus civilis societatis *ex parte personarum*.—Orga-

nismus ejusdem *ex parte formæ*.—Regimem monarchicum, aristocraticum, democraticum et mixtum.—Quodnam ipsorum optimum sit.—Quid de regimine parlamentario prout hodie usurpatur. 324

Art. III. De officiis hominum respectu societatis civilis.—Alia officia gubernantium, alia officia subditorum.—Assignantur præcipua officia gubernantium.—Thesis.—*Absoluta libertas præli illicita est ex genere suo*.—Alia gubernantium officia præsertim in natione catholica.—Subditorum officia. 326

CAPUT III. De Officiis Hominis erga Proximum et Seipsum. 330

Art. I. De officiis hominis erga alios in genere et de juribus individualibus.—Duo principia quibus innituntur officia hominis erga alios.—Assignantur præcipua hominis officia erga alios.—Jura *absoluta* et jura *hypothetica* hominis in societate degentis.—Assignantur vera jura individualia. ibid.

Art. II. De jure proprietatis. 333

Art. III. De mendacio.—Definitio mendacii.—Mendacium *jocosum*, *officiosum* et *perniciosum*.—Nec intentio nocendi proximo nec intentio fallendi alium pertinent ad essentialiam mendacii.—Postrema pertinet ad *perfectionem* mendacii.—Thesis.—*Mendacium essentialiter malum est in ordine morali, ita ut nunquam fas sit mentiri*.—Corollarium.—Scholium circa *restrictionem mentalem* et circa occultationem veritatis. 337

Art. IV. De duellis.—Notio vel definitio duelli.—Diversa duellorum genera apud veteres et recentiores.—Thesis.—*Duellum privata auctoritate initum legi naturali, principis socialibus, ac rectæ rationi adversatur*.—Solvuntur objectiones. 340

Art. V. De officiis hominis erga seipsum.—Officium fundamentale hominis erga seipsum.—Ex quo emanant officium seipsum perficiendi quoad cognitionem.—Officium perficiendi seipsum per virtutes morales.—Officium conservandi vitam, corpus hujusque membra.—Thesis.—*Suicidium est peccatum gravissimum, cum lege naturæ ac recta ratione pugnans*.—Causa præcipua suicidii nostra ætate.—Non licet seipsum occidere ex intentione, etiam ad vitandum periculum peccati.—Solvuntur objectiones. 345